

DN DEBATT REPLIKER

DN Debatt Repliker. "Klimatfrågan löser sig inte av sig själv om pris på utsläpp införs"

PUBLICERAD 12:34

SLUTREPLIK DN DEBATT 2/9.

Nationalekonomerna Robert Boije och John Hassler: Det finns dock övertygande empirisk evidens för att om det är dyrt att släppa ut koldioxid så startar mekanismer som via teknisk utveckling och annan anpassning på ett effektivt sätt kan ta oss till klimatneutralitet.

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

Skaffa nyhetsbrev

DN:s klimatreporter Jannike Kihlberg ger dig veckans viktigaste läsning om klimatkrisen - nyheter, granskningar, fördjupningar och intervjuer.

Vi är glada för att vår artikel fått ovanligt många repliker. Antalet gör det dock omöjligt att ge fullständiga svar på alla. Läsningen av replikerna gör oss dock bekymrade.

För det första: omstöpningsen av den europeiska klimatpolitiken ger nu en möjlighet att vara med i utformningen av en politik som kan ta hela unionen till klimatneutralitet. Den svenska klimatpolitiska diskussionen borde handla om hur vi ska bidra till detta i stället för om utsläpp inom vissa sektorer inom Sveriges gränser. De många och omfattande replikerna berör dock i stort sett inte alls EU:s klimatpolitik.

För det andra: vi förstår att vi utmanar etablerade sanningar i den svenska klimatpolitiska debatten. Vi har därför ansträngt oss så mycket vi kan för att vara transparenta i vår argumentation och bygga den på etablerad forskning. Många av replikförfattarna använder ändå ett språkbruk med termer som "försåtliga argument", "vill skapa en illusion", hämtar argument från "högerkanten", "ger en falsk bild som gränsar till klimatpopulism", att vi är "nedlåtande" och har "skygglappar" mot verkligheten. Det sätt som våra argument återges är också i många fall feltolkningar som är så uppenbara att de knappast kan vara oavsiktliga. Sådan debatteknik ger inga pluspoäng i akademiska sammanhang eftersom den inte leder framåt. Vi hoppas på ett mer konstruktivt debattklimat också utanför universitetens seminarierum. Det behövs för klimatets skull.

Det sätt som våra argument återges är också i många fall feltolkningar som är så uppenbara att de knappast kan vara

oavsiktliga. Sådan debatteknik ger inga pluspoäng i akademiska sammanhang eftersom den inte leder framåt. Vi hoppas på ett mer konstruktivt debattklimat också utanför universitetens seminarierum. Det behövs för klimatets skull.

En allmän kommentar till replikerna att vi förstår inte tror att bara för att pris på utsläpp införs så löser sig klimatfrågan av sig själv. Det finns dock övertygande empirisk evidens för att om det är dyrt att släppa ut koldioxid så startar mekanismer som via teknisk utveckling och annan anpassning på ett effektivt sätt kan ta oss till klimatneutralitet. Detta sker inte via ett "trollslag" utan genom att individer, företag, ingenjörer, forskare och samhällsplanerare får incitament att fatta de rätta besluten. Ett bra exempel är fossilfritt stål. Sådan teknik utvecklas för att privata aktörer tror att den kommer att bli lönsam, inte för att staten ger stöd. Privat kapital för lönsamma gröna investeringar finns det ingen brist på. För att få lönsamhet för svenskt fossilfritt stål är åtgärder som nu diskuteras på EU-nivå, till exempel utvidgad EU-ETS och klimattullar, centrala, inte Industriklivet.

• **Mikael Karlsson och flera andra** menar att det behövs en mångfald av styrmedel för att få politisk acceptans för klimatpolitiken och för att hantera teknikinlåsning. Det håller vi helt med om och försökte göra detta tydligt i vår artikel. Vi skriver *"Det betyder inte att svensk klimatpolitik inom våra gränser blir överflödigt. Tvärtom behövs politik med syftet att underlätta omställningen och bevara acceptansen för den."* Sådan politik behöver förstås variera mellan olika länder. Vi tror de flesta läsare inte tolkade oss som att sådan politik är de "särlosningar" som vi menar kan avskaffas om alla svenska utsläpp inkluderas i EU:s utsläppshandel.

• **Till forskarna Anders Lyngfelt, Mathias Fridahl och Anders Hansson (LFH)** vill vi framhålla att vi grundar vår argumentation på naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig forskning. När det gäller den naturvetenskapliga forskningen baserar vi oss helt på IPCC:s rapporter. Den senaste rapporten säger i avsnittet "Summary for policy makers" på sidan 36 *"This Report reaffirms with high confidence the AR5 finding that there is a near-linear relationship between cumulative anthropogenic koldioxid emissions and the global warming they cause."* Det linjära sambandet mellan frekvens och intensitet i extremväder illustreras i figur 12 på sidan 124 i "Technical Summary".

I vår artikel vill vi slå hål på det som vi tror är en vanlig föreställning, nämligen att det snart är för sent att göra något åt klimatförändringarna eftersom klimatpolitik blir verkningslös. En liknelse är att det är för sent att köpa en brandsläckare till ett hus som redan brunnit ner. Denna liknelse är vilseledande och det finns inget stöd i IPCC rapporten eller i etablerad forskning för att åtgärder för att begränsa eller stoppa klimatförändringarna håller på att bli verknings- och meningslösa.

Om till exempel den genomsnittliga havsvattennivån stigit med 1 meter kommer den knappast att sjunka före nästa istid. Man kan då förstås med rätta säga att det blivit för sent att förhindra en sådan ökning av havsvattennivån. Men värdet av en politik som förhindrar att havsvattennivån ytterligare stiger har då inte minskat utan tvärtom ökat.

Vi är givetvis medvetna om att det finns betydande irreversibiliteter i klimatsystemet. Om till exempel den genomsnittliga havsvattennivån stigit med 1 meter kommer den knappast att sjunka före nästa istid. Man kan då förstås med rätta säga att det blivit för sent att förhindra en sådan ökning av havsvattennivån. Men värdet av en politik som förhindrar att havsvattennivån ytterligare stiger har då inte minskat utan tvärtom ökat.

Samma sak gäller till exempel de utsläppsbudgetar som beskrivs av IPCC. Om de överskrids ökar sannolikheten att vi inte når uppsatta mål för temperaturmål, men inte från 0 till 1 utan marginellt. Värdet av att förhindra fortsatta marginella ökningarna av denna sannolikhet ökar då, det bortfaller inte.

Argumentet för att inte vänta är alltså inte att då blir för sent, utan att vänta är riskabelt och kostsamt, mycket mer än i bara i kronor och ören. Detta är en korrekt beskrivning av forskningsläget som vi menar allmänheten bör få kännedom om. Kanske menar vissa debattörer att man bör dölja detta för allmänheten eftersom det skulle kunna minska klimatengagemanget. En sådan strategi är farlig, odemokratisk och även i strid med god forskningssed.

LFH menar att Sverige bör satsa på att finansiera minusutsläpp genom bio-CCS. Detta är förstås bra, inte minst eftersom sådana utsläppsminskningar i dag inte är prissatta. På DN Debatt den 15/1 2020 förespråkar en av oss just detta. De svenska klimatmålen motverkar dock snarast bio-CCS genom att sådana negativa utsläpp inte får räknas in. Fokus på territoriella fossila utsläpp är därför en onödig hämsko och ingen drivkraft.

Vi är däremot mycket tveksamma till att de nuvarande territoriella mål som bland annat leder till att Sverige måste importera stora mängder skattesubventionerat biobränsle har en god demonstrationseffekt på omvärlden. Snarare har Sverige internationellt haft mycket svårt att motivera att vi ska tillåtas fortsätta med denna politik.

• Till **politikerna Pär Holmgren (MP), Jakob Dalunde (MP) och Lorentz Tovatt (MP) (HDT)** vill vi framhålla att vårt syfte inte är att polemisera med ett visst parti (även om vi kan förstå att Dagens Nyheters val av bildsättning och bildtext kan ha bidragit till något annat). Vad gäller våra intentioner är de alls inte att *"Det politiska ansvaret för klimatförändringarna ska alltid bäras någon annanstans, någon annan gång."* Vi menar dock att det är viktigt att på saklig grund diskutera vilka typer av åtgärder som kan förväntas vara effektiva för att få ned de globala utsläppen.

Vi utesluter inte att territoriella mål kan ha haft en demonstrationseffekt som underlättat för Sverige att driva på för en mer ambitiös global klimatpolitik. Vi är däremot mycket tveksamma till att de nuvarande territoriella mål som bland annat leder till att Sverige måste importera stora mängder skattesubventionerat biobränsle har en god demonstrationseffekt på omvärlden. Snarare har Sverige internationellt haft mycket svårt att motivera att vi ska tillåtas fortsätta med denna politik.

HDT pekar på Naturvårdsverkets analys om en utvidgning av EU ETS. Vi instämmer i stort i analysen som utgår ifrån den så kallade vattensängseffekten som innebär att utsläppsminskningar inom Sveriges gränser leder till lika stora ökningarna i andra EU-länder. Rapporten drar följande slutsats: *"Vattensängseffekten kan på så sätt göra det svårare att motivera och få stöd för att införa eller öka inhemska styrmedel som prissätter växthusgasutsläpp eftersom det inte nödvändigtvis minskar de globala utsläppen."*

Rapporten pekar på att bindande svenska territoriella mål leder till lägre priser på utsläppsrätterna vilket är till fördel för utländska konsumenterna av fossila bränslen. Vill vi hjälpa andra länder med omställningen, vilket vi borde, finns det rimligen bättre sätt än att bidra till att de får lägre priser på bensin och diesel.

Rapporten pekar på att bindande svenska territoriella mål leder till lägre priser på utsläppsrätterna vilket är till fördel för utländska konsumenterna av fossila bränslen. Vill vi hjälpa andra länder med omställningen, vilket vi borde, finns det rimligen bättre sätt än att bidra till att de får lägre priser på bensin och diesel.

• **Forskarna Naghme Nasiritousi, Oscar Widerberg och Jens Marquardt (NWM)** menar att IMF-rapporten vi refererar till inte inkluderar kunskap från andra discipliner. Det är sant. Rapporten visar att en omställning till klimatneutralitet kan ske till låga samhällsliga kostnader och med en rimlig fördelningsprofil, men bara om den bygger på utsläppspriser. Annan politik är viktig som komplement men fungerar inte som substitut. Detta är ett resultat av en renodlad ekonomisk analys som trots bristen på andra discipliners perspektiv är synnerligen viktig.

Den renodlat ekonomiska analysen ger givetvis inte alla svar. Den helt avgörande frågan om hur en prissättning ska få politisk acceptans kräver kunskap från andra discipliner, inte minst statskunskap. Lyckligtvis finns, så vitt vi vet, ingen forskning, inom eller utanför statsvetenskapen, som säger att det är fullt möjligt att få globala överenskommelser om en lägsta nivå för skatt på företagsvinster men omöjligt när det gäller koldioxidutsläpp. Ett allomfattande system för enhetlig prissättning av utsläpp inom EU bör kunna vara ett viktigt steg mot en global prissättning. Här ser vi inga motargument från NWM.

• **Forskaren Björn Kjellström** skriver *"Elementär ekonomisk teori är inte relevant om förändringar måste ske så snabbt som möjligt."* Det håller vi med om. Ett exempel när detta resonemang är relevant var utfasningen av freoner som gjordes så snabbt som möjligt och i stor utsträckning genom förbud. Här hade utsläppsavgifter eller handel med utsläppsrätter inte varit en rimlig politik.

Utfasningen av fossila bränslen är dock något helt annat. Utfasningen måste ske under en betydande övergångsperiod och den hastighet den kan göras varierar kraftigt mellan olika individer, företag och sektorer.

En centralplanerad utfasning med separata sektorsmål som det för den för svenska transportsektorn leder då oundvikligen till höga kostnader där utfasningen behöver mer tid samtidigt som andra mycket billigare utsläppsminskningar inte kommer till stånd. Trafikverket har nyligen höjt värdet av att minska utsläppen till orimligt höga 7 000 kronor per kg just med motiveringen att reduktionsplikten beräknas innebära så höga kostnader trots oklar klimatnytta. Samtidigt finns mycket billigare alternativ. En utvidgning av EU ETS är en väg ut ur denna ineffektivitet som samtidigt skapar de verktyg som behövs för att få kontroll på unionens samlade utsläpp. Vi är realistiskt men försiktigt optimistiska inför framtiden.

DN Debatt. 2 september 2021

Debattartikel

Robert Boije, chefsekonom SBAB och doktor i nationalekonomi, och John Hassler, professor vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet:

"Klimatet viktigare än politiska vinster på svenska sär lösningar"

Repliker

Miljöforskarna Anders Lyngfelt, Mathias Fridahl och Anders Hansson:

"Sverige kan och bör gå före på klimatområdet"

Pär Holmgren (MP), Jakob Dalunde (MP) och Lorentz Tovatt (MP):

"Farlig ställa nationella och lokala åtgärder mot globala och europeiska åtgärder"

Forskarna Naghmeh Nasiritousi, Oscar Widerberg och Jens Marquardt:

"Brett stöd för Sveriges klimatmål"

Björn Kjellström, professor emeritus i energiteknik, Luleå tekniska universitet:

"Nationella klimatmål och handlingsplaner nödvändiga i effektiv klimatpolitik"

Thomas Hahn, docent i ekologisk ekonomi och programchef för Faritrans vid Stockholm resilience centre:

"En falsk bild som gränsar till klimatpopulism"

Mikael Karlsson, docent i miljövetenskap, lektor i klimatledarskap, Uppsala universitet:

"Forskningen om klimatpolitiska åtgärder måste ta hänsyn till verkligheten"

Slutreplik från nationalekonomerna Robert Boije och John Hassler:

"Klimatfrågan löser sig inte av sig själv om pris på utsläpp införs"

TEXT

Robert Boije, chefsekonom SBAB och doktor i nationalekonomi

John Hassler, professor vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt